

Wykład:

BUDŻET PAŃSTWA

I POLITYKA BUDŻETOWA

Budżet państwa

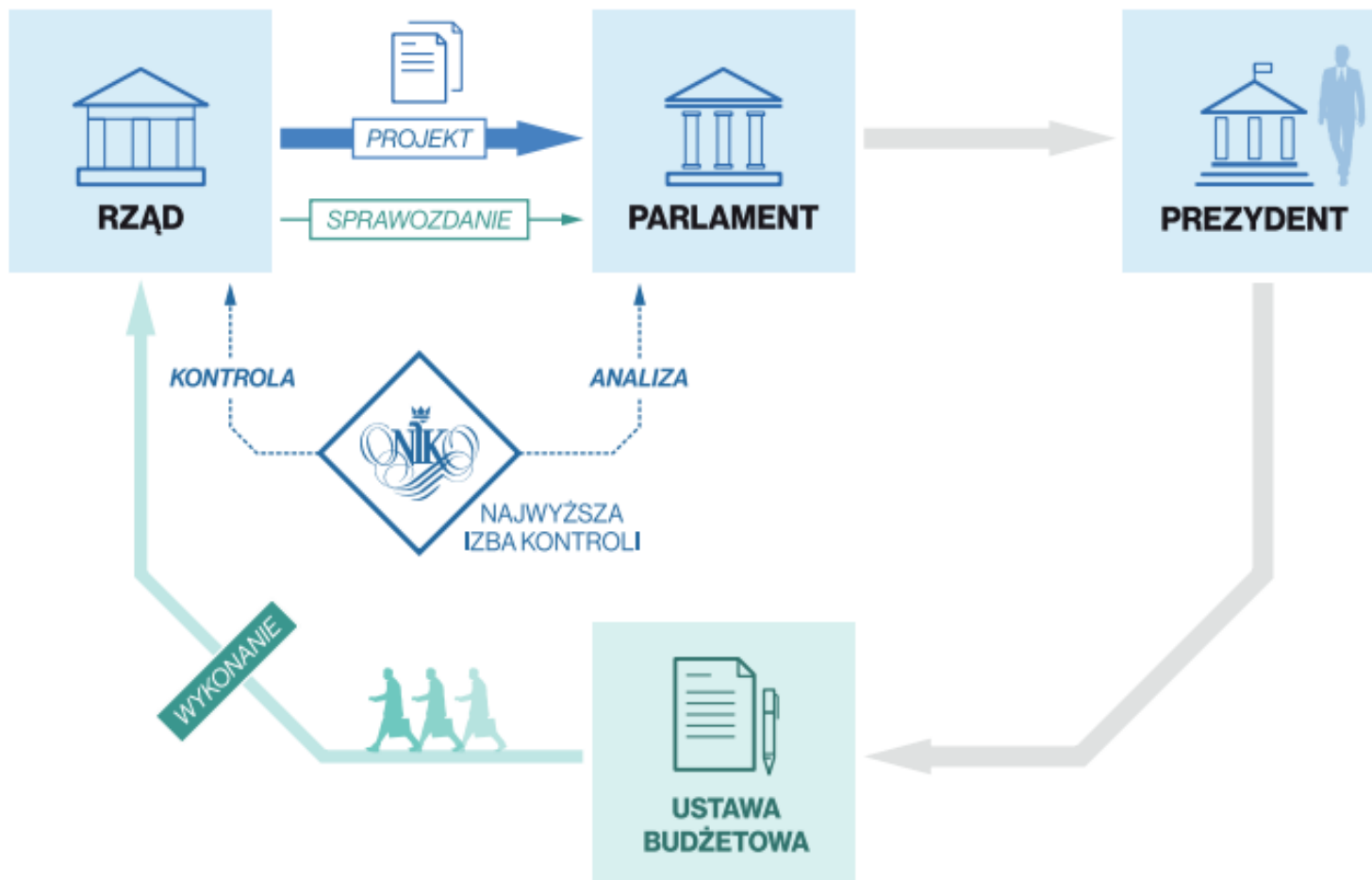
Budżet - jest rocznym planem finansowym, obejmującym dochody i wydatki państwa oraz wskazującym źródła pokrycia niedoboru lub rozdysponowania nadwyżki.

USTAWA BUDŻETOWA NA ROK 2014 [2020, 2021, 2024,] z dnia 24 stycznia 2014 r.

Art. 1.

1. Ustala się, zgodnie z załącznikiem nr 1, łączną kwotę podatkowych i niepodatkowych dochodów budżetu państwa w wysokości 277,8 mld zł [435,3 mld zł (2020)], [404,5 mld zł (2021)], [684,5 mld zł (2024)].
2. Ustala się, zgodnie z załącznikiem nr 2, łączną kwotę wydatków budżetu państwa w wysokości 325,3 mld zł [435,3 mld zł (2020)], [486,8 mld zł (2021)], [849,3 mld zł (2024)].
3. Deficyt budżetu państwa ustala się na dzień 31 grudnia 2014 r. na kwotę nie większą niż 47,5 mld zł [0 mld zł (2020)], [82,3 mld zł (2021)], [164,8 mld zł (2024)].

Procedura stanowienia i kontroli wykonania budżetu państwa

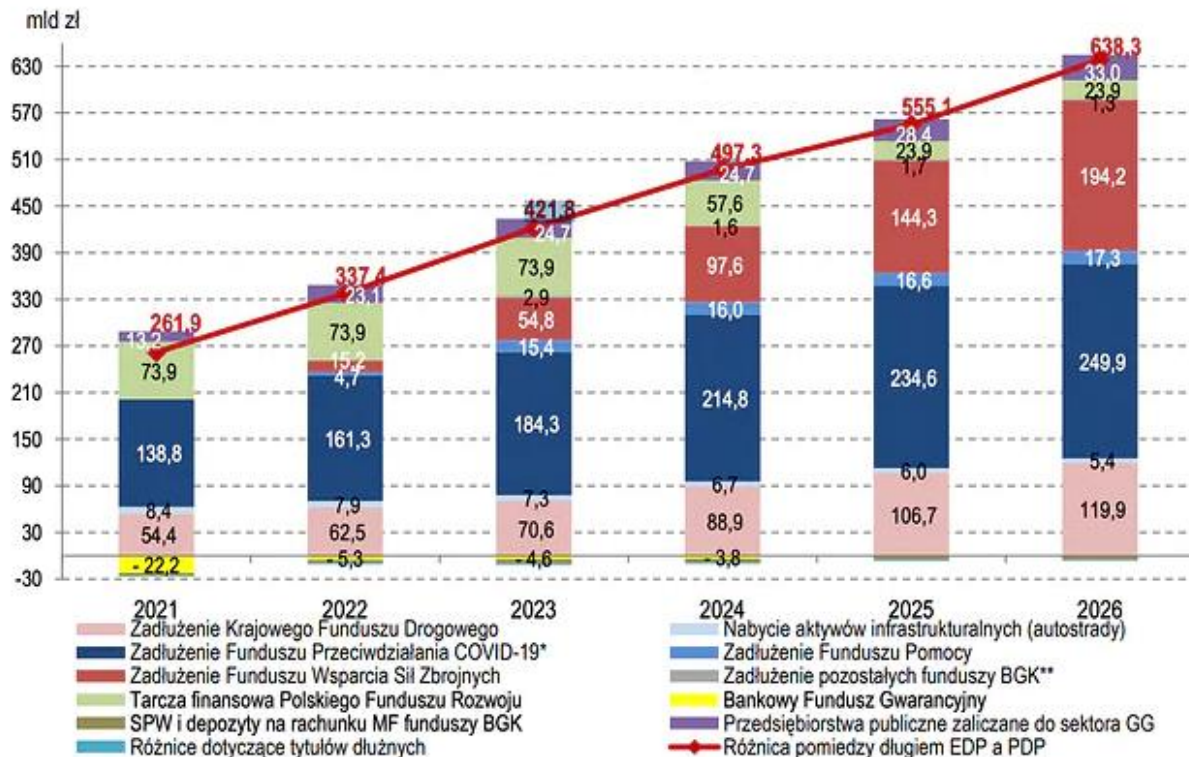

Wykonanie budżetu państwa, 2022

Zasady budżetowe

- uprzedniości (budżet opracowany i uchwalony przed okresem, który obejmuje),
- roczności (opracowanie na okres 1 roku),
- jedności (jeden dokument obejmujący wszelkie dochody i wydatki),
- zupełności (objęcie wszystkich operacji finansowych państwa),
- równowagi, szczegółowości, prawdziwości, jasności, jawności.

*) FPC uwzględni realizację wypłat na dofinansowanie inwestycji z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

**) Krajowy Fundusz Gwarancyjny, Fundusz Gwarancji Płynnościowych, Fundusz Gwarancji Kryzysowych, Fundusz Kolejowy

Country	2007	2019	2020
Norway	59	58	55
Denmark	55	53	53
France	50	53	53
Finland	52	52	51
Belgium	49	50	51
Sweden	53	50	50
Austria	48	49	49
Greece	40	49	51
Italy	45	47	48
Germany	44	47	47
Netherlands	42	44	44
Slovenia	43	44	44
Hungary	45	44	44
Portugal	42	43	43
Canada	41	42	43
Czech Republic	40	42	41
Slovak Republic	34	41	42
Poland	41	41	42
New Zealand	43	40	..
Spain	41	39	41
Estonia	36	39	40
United Kingdom	38	39	39
Lithuania	34	38	39
Japan	32	37	..
Korea	32	35	..
Australia	35	35	..
Switzerland	32	34	..
United States	33	32	..
Ireland	36	25	23

Dochody sektora instytucji rządowych i samorządowych jako procent PKB

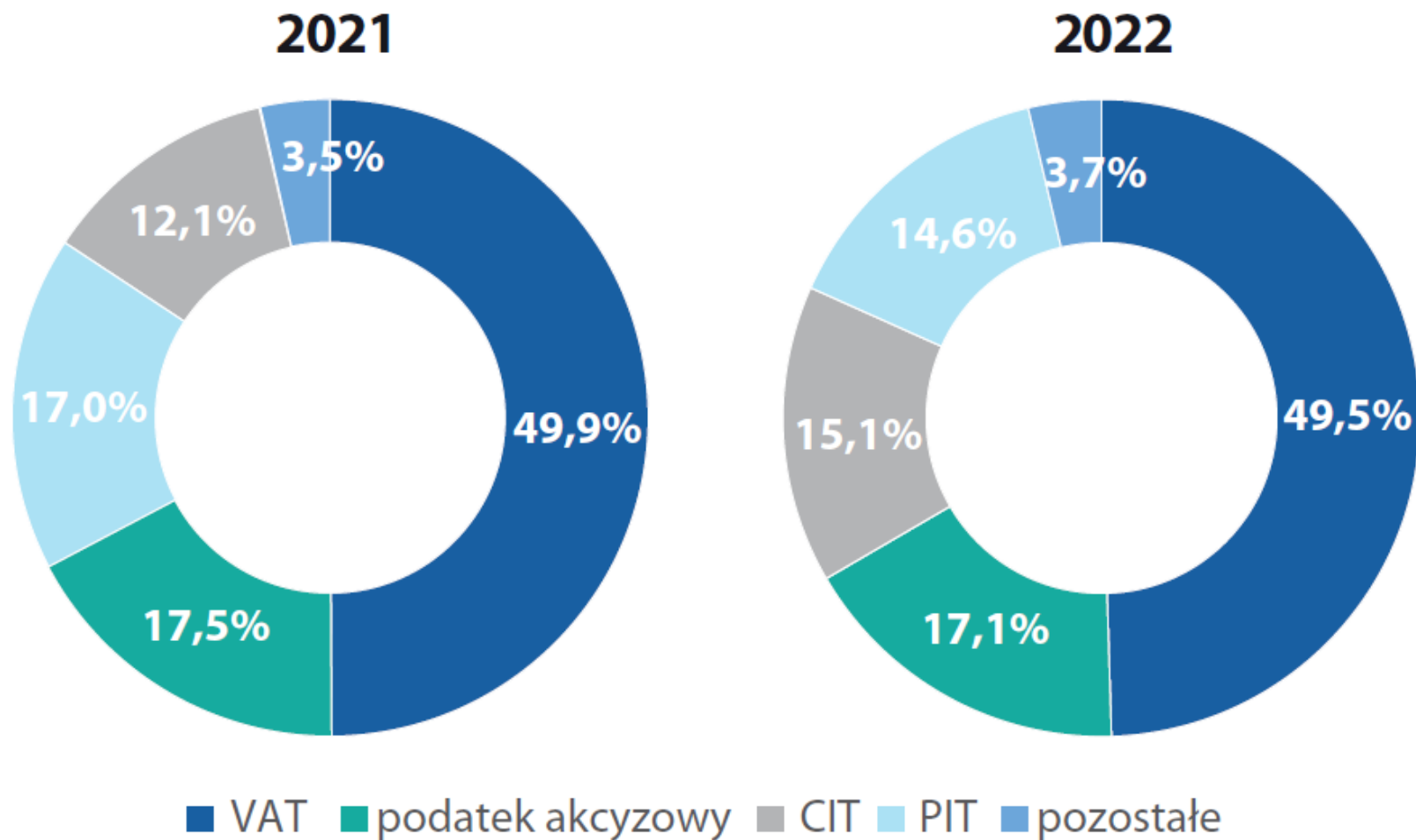
Dochody budżetu państwa w Polsce (w mld zł), 2013-2021

Wskaźnik	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dochody budżetu państwa ogółem	279,2	283,5	289,1	314,7	350,4	380,0	400,5	419,8	494,8
dochody podatkowe ogółem	241,7	254,8	259,7	273,1	315,3	349,4	367,3	370,3	432,2
w tym:									
z podatku od towarów i usług (VAT)	113,4	124,3	123,1	126,6	156,8	174,9	180,9	184,6	215,7
z podatku akcyzowego	60,7	61,6	62,8	65,7	68,3	72,1	72,4	71,8	75,8
z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT)	23,1	23,3	25,8	26,4	29,8	34,6	40,0	41,3	52,4
z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT)	41,3	43,0	45,0	48,2	52,7	59,6	65,4	63,8	73,6
dochody niepodatkowe ogółem	36,0	27,2	27,7	40,1	33,7	28,9	31,4	47,4	60,5

Źródło: GUS, 2022.

W 2021 r. dochody niepodatkowe wzrosły o 13,1 mld zł (o 27,7%), w tym **wpływy z tytułu handlu uprawnieniami do emisji CO2 wzrosły dwukrotnie w porównaniu do roku poprzedniego i wyniosły 24,3 mld zł.**

Struktura dochodów podatkowych w latach 2021-2022

Dochody podatkowe według źródeł w latach 2018–2021

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	
	Wykonanie			Ustawa ¹	Wykonanie
	mln zł				
1	2	3	4	5	6
Dochody podatkowe, w tym:	349 353,8	367 290,7	370 261,8	424 840,0	432 170,4
podatek od towarów i usług	174 947,1	180 891,8	184 551,9	214 500,0	215 734,0
podatek akcyzowy	72 108,5	72 395,9	71 787,3	75 470,0	75 798,0
podatek dochodowy od osób fizycznych, w tym:	59 558,7	65 444,9	63 797,4	71 275,0	73 606,2
zryczałtowany podatek dochodowy	8 217,2	9 302,9	9 254,5	12 876,0	10 911,1
podatek dochodowy z odpłatnego zbycia papierów wartościowych	1 823,1	1 598,3	1 222,4	1 024,0	2 736,1
podatek dochodowy od osób prawnych	34 640,9	39 984,7	41 293,1	49 500,0	52 373,8
podatek od niektórych instytucji finansowych	4 507,4	4 700,4	4 822,1	5 170,0	5 290,7
podatek od wydobycia niektórych kopalin	1 689,1	1 536,5	1 672,1	3 400,0	3 686,8
podatek od gier	1 901,9	2 336,6	2 337,9	3 000,0	3 048,9
podatek od sprzedaży detalicznej	x	x	x	2 525,0	2 632,0

Źródło:
NIK, 2022.

Country	2019	2020	2021
France	55	62	59
Greece	48	60	57
Belgium	52	59	55
Norway	52	59	49
Finland	53	57	55
Austria	49	57	56
Italy	48	57	56
Canada	41	54	47
Denmark	50	53	51
Sweden	49	52	49
Spain	42	52	51
Slovenia	43	51	49
United Kingdom	40	51	48
Hungary	46	51	48
Germany	45	51	51
Portugal	42	49	48
Poland	42	48	44
United States	38	48	..
Netherlands	42	48	46
Czech Republic	41	47	46
New Zealand	41	46	..
Japan	39	46	..
Estonia	39	46	42
Slovak Republic	41	45	47
Australia	42	45	..
Lithuania	35	43	39
Switzerland	33	38	..
Korea	34	38	..
Ireland	24	27	25

Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych jako procent PKB

Źródło: OECD,
Government at a Glance,
2022.

Wydatki budżetu państwa i budżetu środków europejskich w latach 2018-2021

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
	Budżet państwa i budżet środków europejskich			
	mld zł			
OGÓŁEM	457,3	485,2	585,6	594,1
Różne rozliczenia, z tego:	98,4	107,1	116,0	134,9
Subwencja ogólna dla jednostek samorządu terytorialnego	56,4	61,8	67,0	82,3
Rozliczenia z budżetem ogólnym Unii Europejskiej	18,7	21,7	24,8	32,2
Regionalne Programy Operacyjne	20,6	23,2	23,6	19,9
Pozostałe	2,7	0,4	0,5	5,1

Wydatki budżetu państwa i budżetu środków europejskich w latach 2018-2021

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
	Budżet państwa i budżet środków europejskich			
	mld zł			
Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	76,8	88,1	89,4	79,3
Rodzina	39,9	48,8	59,2	59,3
Obrona narodowa	34,8	35,7	43,7	49,1
Administracja publiczna	15,6	16,9	28,1	35,0
Transport i łączność	30,8	25,5	44,3	33,2
Szkolnictwo wyższe i nauka	24,9	27,4	29,8	32,1
Rolnictwo i łowiectwo	29,7	28,3	33,7	32,0
Obsługa długu publicznego	29,5	27,3	29,3	26,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	16,8	18,9	19,7	23,3
Ochrona zdrowia	11,7	11,7	11,3	21,3
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	6,2	7,0	30,3	18,5
Wymiar sprawiedliwości	12,7	13,7	14,9	16,2
Pozostałe działy	29,7	28,8	36,0	33,8

Wydatki publiczne na badania i rozwój (w % PKB)

Country	2020	2021
Germany	1,09	1,09
Switzerland	1,03	0,99
Norway	1,15	0,94
Denmark	0,97	0,92
Greece	0,89	0,89
Austria	0,87	0,88
Finland	0,96	0,88
Netherlands	0,76	0,79
Sweden	0,76	0,78
Croatia	0,78	0,73
France	0,69	0,71
Estonia	0,70	0,70
Belgium	0,74	0,68
Italy	0,67	0,65
Czechia	0,67	0,61
Spain	0,62	0,60
Slovenia	0,52	0,52
Poland	0,44	0,41
Slovakia	0,42	0,40
Hungary	0,53	0,38
Portugal	0,37	0,37
Lithuania	0,33	0,32
Latvia	0,27	0,26
Bulgaria	0,24	0,25
Ireland	0,23	0,22
Romania	0,18	0,15

Źródło:
Eurostat, 2022.

Polityka budżetowa

Polityka budżetowa - polega na manipulowaniu dochodami i wydatkami budżetowymi.

Polityka budżetowa wpływa na:

- wielkość całkowitych wydatków (AD), co w efekcie powoduje zmiany poziomu PKB, zatrudnienia i inflacji (przynajmniej w krótkim okresie),
- konsumpcję zbiorową (tworzenie dóbr publicznych),
- konsumpcję indywidualną (poprzez podatki i transfery),
- inwestycje publiczne (finansowane z budżetu),
- inwestycje prywatne (poprzez sterowanie wysokością podatków oraz ulgami podatkowymi).

Ekspansywna i restrykcyjna polityka budżetowa

Ekspansywna polityka budżetowa - polega na zwiększaniu wydatków budżetowych przy utrzymaniu obowiązujących stawek podatkowych lub ich zmniejszeniu.

Restrykcyjna polityka budżetowa - polega na zmniejszaniu wydatków budżetowych przy utrzymaniu obowiązujących stawek podatkowych lub ich zwiększeniu.

Polityka budżetowa w warunkach:	
recesji	inflacji
<ul style="list-style-type: none">- zwiększanie wydatków (powoduje wzrost popytu zagregowanego i ożywienie koniunktury gospodarczej),- zmniejszanie podatków od dochodów osób fizycznych (wzrost popytu konsumpcyjnego) oraz podatku od dochodów osób prawnych (wzrost popytu inwestycyjnego).	<ul style="list-style-type: none">- zmniejszanie wydatków (powoduje spadek popytu zagregowanego),- zwiększanie podatków od dochodów osób fizycznych (spadek popytu konsumpcyjnego) oraz podatku od dochodów osób prawnych (spadek popytu inwestycyjnego),- zmniejszanie stawek podatku VAT oraz akcyzy (bezpośrednio wpływa na spadek cen towarów objętych tymi podatkami).

Co zdarzyło się w czasie Wielkiej Depresji w USA?

Rok	Stopa bezrobocia (w %)	Realny PNB (w mld USD z 1958 r.)	Konsumpcja (w mld USD z 1958 r.)	Inwestycje (w mld USD z 1958 r.)	Zakupy rządowe (w mld USD z 1958 r.)	Nominalna stopa %	Stopa inflacji (w %)
1929	3,2	203,6	139,6	40,4	22,0	5,9	-
1930	8,9	183,5	130,4	27,4	24,3	3,6	- 2,6
1931	16,3	169,5	126,1	16,8	25,4	2,6	- 10,1
1932	24,1	144,2	114,8	4,7	24,2	2,7	- 9,3
1933	25,2	141,5	112,8	5,3	23,3	1,7	- 2,2
1934	22,0	154,3	118,1	9,4	26,6	1,0	7,4
1935	20,3	169,5	125,5	18,0	27,0	0,8	0,9
1936	17,0	193,2	138,4	24,0	31,8	0,8	0,2
1937	14,3	203,2	143,1	29,9	30,8	0,9	4,2

Źródło: Historical Statistics of the United States.. Colonial Times to 1970. Part I and II. U.S. Department of Commerce. Bureau of Census. 1975.

Teoria Keynesa a współczesna polityka budżetowa

Stopa
wzrostu
PKB

Kraj / obszar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
USA	3,8	3,3	2,7	1,8	-0,3	-2,8	2,5	1,6	2,3	2,2	2,4
Strefa euro	2,3	1,7	3,2	3,1	0,5	-4,5	2,1	1,6	-0,9	-0,3	0,9
Wielka Brytania	2,5	3,0	2,7	2,6	-0,5	-4,2	1,5	2,0	1,2	2,2	2,9
Japonia	2,4	1,3	1,7	2,2	-1,0	-5,5	4,7	-0,5	1,8	1,6	-0,1

Saldo
finansów
publicznych

Kraj / obszar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
USA	-4,4	-3,3	-2,2	-2,9	-7,2	-12,8	-12,2	-10,7	-9,3	-6,4	-5,8
Strefa euro	-3,0	-2,6	-1,4	-0,7	-2,1	-6,3	-6,2	-4,1	-3,7	-3,0	-2,5
Wielka Brytania	-3,6	-3,3	-2,7	-2,8	-5,1	-11,2	-10,0	-7,9	-6,3	-5,9	-5,3
Japonia	-6,2	-6,7	-1,6	-2,4	-1,9	-8,8	-8,3	-8,8	-8,7	-9,3	-8,4

Stopa
bezrobocia

Kraj / obszar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
USA	5,6	5,2	4,7	4,7	5,9	9,4	9,7	9,0	8,2	7,4	6,2
Strefa euro	9,2	9,0	8,3	7,4	7,5	9,6	10,2	10,2	11,4	12,0	11,5
Wielka Brytania	4,7	4,8	5,5	5,4	5,4	7,8	7,9	7,8	8,0	7,5	6,3
Japonia	4,7	4,4	4,1	3,9	4,0	5,0	5,0	4,5	4,3	4,0	3,7

Country	2019	2020	2021
Australia	43,9	46,0	41,1
Austria	48,6	56,8	56,1
Belgium	51,9	58,8	54,9
Czechia	41,1	47,2	46,5
Denmark	49,7	53,6	49,9
Estonia	39,4	44,9	41,5
Finland	53,3	57,2	55,8
France	55,4	61,3	59,0
Germany	45,0	50,4	51,0
Greece	47,8	59,8	57,5
Hungary	46,0	51,1	48,4
Ireland	24,3	27,2	24,4
Italy	48,5	56,8	54,1
Japan	38,9	47,2	44,5
Korea	33,9	38,1	37,8
Netherlands	42,1	47,8	45,8
Norway	51,1	57,6	48,3
Poland	41,9	48,3	44,1
Portugal	42,5	49,2	47,5
Slovak Republic	40,5	44,8	45,5
Spain	42,3	51,9	50,0
Sweden	49,1	52,1	49,1
Switzerland	33,3	38,3	35,9
United Kingdom	40,9	52,5	48,1
United States	38,5	47,3	44,9

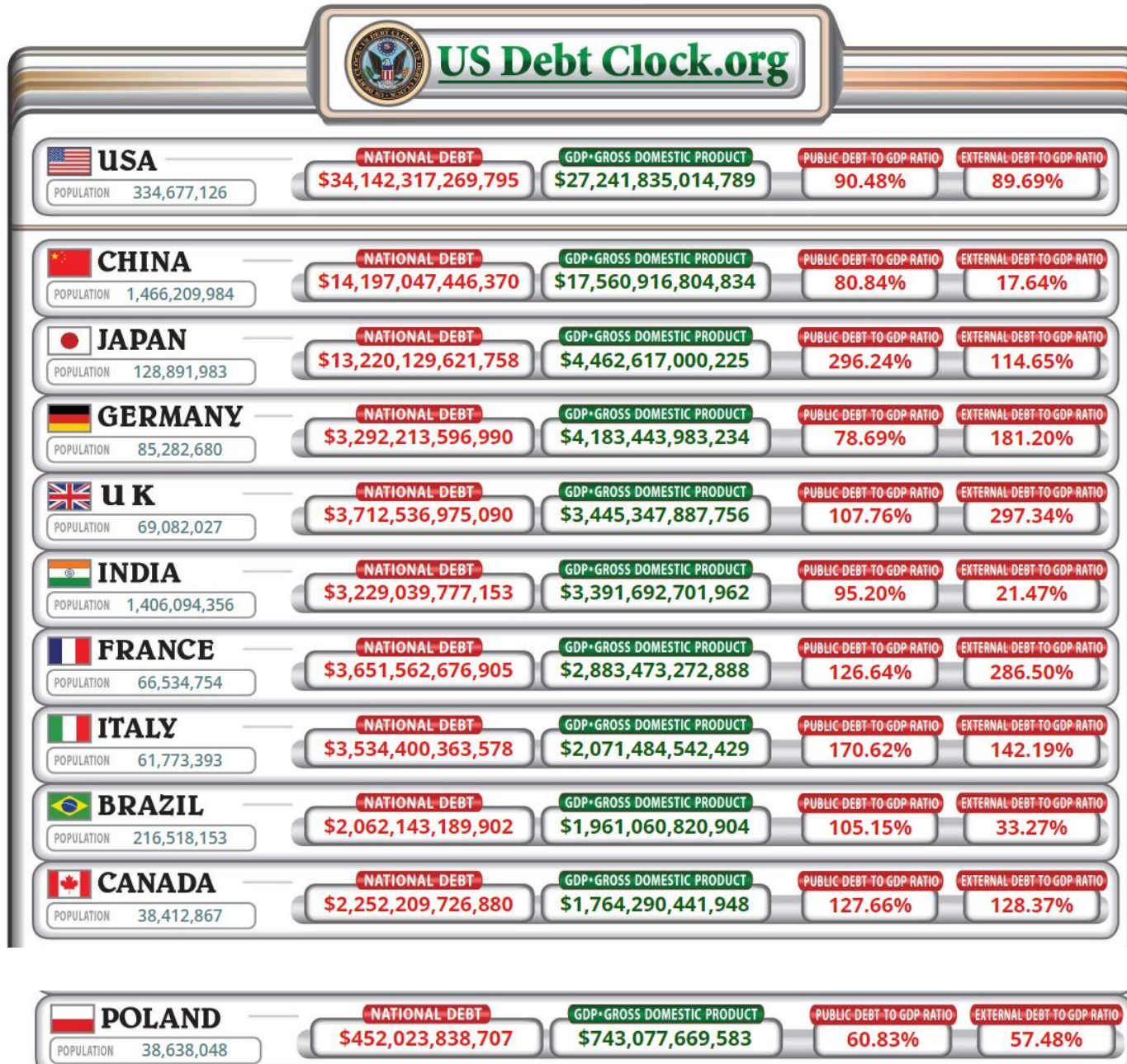
Wydatki publiczne (jako % PKB)

Saldo finansów publicznych (jako % PKB)

Źródło: OECD 2020.

Country	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Australia	0,7	-3,9	-5,6	-4,5	-4,5	-2,9	-3,0	-2,6	-2,9	..	-0,8	
Austria	-1,4	-1,5	-5,4	-4,5	-2,6	-2,2	-1,4	-2,7	-1,1	-1,6	-0,8	0,1
Belgium	0,1	-1,1	-5,4	-4,0	-4,1	-4,2	-3,1	-3,1	-2,5	-2,6	-0,8	-0,7
Canada	1,8	0,2	-3,9	-4,8	-3,3	-2,5	-1,9	-0,5	-1,3	-2,0	-0,3	-0,4
Czech Republic	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,7	-3,9	-1,3	-1,9	-0,6	0,6	1,6	0,9
Denmark	5,0	3,2	-2,8	-2,7	-2,1	-3,5	-1,0	1,4	-1,3	-0,9	1,4	0,5
Estonia	2,7	-2,7	-2,2	0,2	1,2	-0,3	-0,2	0,7	0,1	0,3	-0,4	-0,6
Finland	5,1	4,2	-2,5	-2,6	-1,0	-2,2	-2,6	-3,2	-2,7	-1,9	-0,8	-0,7
France	-2,5	-3,2	-7,2	-6,8	-5,1	-4,8	-4,0	-3,9	-3,6	-3,4	-2,8	-2,5
Germany	0,2	-0,2	-3,2	-4,2	-1,0	0,0	-0,2	0,3	0,7	0,8	1,0	1,7
Greece	-6,7	-10,2	-15,1	-11,2	-10,3	-8,9	-13,2	-3,7	-5,9	0,7	0,7	1,1
Hungary	-5,1	-3,6	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,6	-2,1	-1,6	-1,9	-2,2	-2,2
Ireland	0,3	-7,0	-13,8	-32,1	-12,7	-8,1	-5,7	-3,7	-2,0	-0,6	-0,3	0,0
Italy	-1,5	-2,7	-5,3	-4,3	-3,7	-2,9	-2,9	-3,0	-2,7	-2,4	-2,4	-2,1
Japan	-2,8	-4,1	-9,8	-9,2	-9,1	-8,3	-7,6	-5,4	-3,5	..	-3,0	
Korea	4,2	2,3	-1,3	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,4	..	2,8	
Netherlands	0,2	0,2	-5,4	-5,0	-4,3	-3,9	-2,4	-2,3	-2,1	0,4	1,2	1,5
New Zealand	4,3	0,5	-2,8	-7,0	-4,0	-2,2	-0,5	0,3	0,0	..	1,2	
Norway	17,1	18,7	10,3	11,0	13,5	13,9	10,8	8,8	6,0	3,1	4,9	7,2
Poland	-1,9	-3,6	-7,3	-7,3	-4,8	-3,7	-4,1	-3,5	-2,6	-2,4	-1,5	-0,4
Portugal	-3,0	-3,8	-9,8	-11,2	-7,4	-5,7	-4,8	-7,2	-4,4	-2,0	-3,0	-0,5
Slovak Republic	-2,0	-2,4	-7,8	-7,5	-4,3	-4,3	-2,7	-2,7	-2,7	-1,7	-0,8	-0,7
Slovenia	-0,1	-1,4	-5,9	-5,6	-6,7	-4,1	-15,1	-5,4	-2,9	-1,8	0,0	0,7
Spain	1,9	-4,4	-11,0	-9,4	-9,6	-10,5	-7,0	-6,0	-5,1	-4,5	-3,1	-2,5
Sweden	3,3	2,0	-0,7	-0,1	-0,2	-1,0	-1,4	-1,6	0,3	0,9	1,4	0,9
Switzerland	0,9	2,1	0,8	0,3	0,8	0,3	-0,5	-0,3	1,1	..	1,3	
United Kingdom	-2,7	-5,2	-10,1	-9,5	-7,5	-8,2	-5,6	-5,7	-4,4	-3,0	-1,9	-1,5
United States	-3,6	-7,0	-12,7	-12,0	-10,6	-8,9	-5,4	-4,8	-4,2	..	-4,1	

Dług publiczny w wybranych krajach, 2024

Źródło:
US Debt Clock,
2024.

Country	2019	2020	2021	2022
Australia	76	91	83	71
Austria	89	107	102	81
Belgium	120	140	128	104
Brazil	110	117		
Canada	112	146	134	113
Czechia	38	47	49	48
Denmark	48	58	49	35
Estonia	14	25	24	25
Finland	75	87	82	74
France	123	146	138	117
Germany	69	82	79	65
Greece	201	237	225	193
Hungary	84	97	89	77
Ireland	69	71	64	46
Italy	154	183	171	149
Japan	235	257	256	255
Korea	53	59	60	58
Netherlands	62	70	66	54
New Zealand	34	47	53	57
Norway	46	53	49	43
Poland	64	78	68	59
Portugal	136	157	143	115
Spain	120	148	141	116
Sweden	57	63	59	53
Switzerland	40	44	41	38
United Kingdom	120	153	143	105
United States	136	160	148	144

Dług publiczny (jako % PKB)

General government gross debt

		General government gross debt					
		Millions of national currency			% of GDP		
		2022Q2	2023Q1 ^P	2023Q2 ^P	2022Q2	2023Q1 ^P	2023Q2 ^P
Euro area 20	EUR	12 178 805	12 468 279	12 604 464	93.5	90.7	90.3
Euro area 19	EUR	12 133 156	12 419 867	12 556 566	93.6	90.9	90.5
EU	EUR	13 154 166	13 512 501	13 676 672	85.9	83.4	83.1
Belgium	EUR	573 114	600 040	605 299	107.5	106.4	106.0
Bulgaria 	BGN	32 165	38 661	38 380	21.3	22.1	21.5
Czechia	CZK	2 793 640	3 099 375	3 150 668	43.5	44.5	44.3
Denmark	DKK	851 310	843 313	857 831	31.5	29.5	30.2
Germany	EUR	2 537 417	2 586 725	2 585 237	67.4	65.7	64.6
Estonia 	EUR	5 702	6 331	6 877	16.9	17.2	18.5
Ireland	EUR	236 759	223 600	222 944	50.5	43.6	43.1
Greece 	EUR	359 541	355 631	358 045	183.2	168.6	166.5
Spain 	EUR	1 476 192	1 535 385	1 568 743	114.5	111.2	111.2
France 	EUR	2 918 627	3 012 387	3 046 902	113.3	112.4	111.9
Croatia	EUR*	45 628	48 414	47 900	72.4	69.1	66.5
Italy 	EUR	2 771 734	2 790 547	2 848 658	146.4	140.9	142.4
Cyprus	EUR	24 603	23 530	24 512	93.4	83.1	85.3
Latvia	EUR	15 146	17 103	15 897	42.0	43.0	39.5
Lithuania	EUR	24 225	26 232	26 792	39.3	38.1	38.1
Luxembourg	EUR	19 270	22 222	22 305	25.4	28.4	28.2
Hungary	HUF	46 233 727	51 175 389	52 727 366	76.7	75.4	75.2
Malta	EUR	8 595	9 251	9 161	52.7	52.4	50.7
Netherlands	EUR	458 162	474 369	469 964	50.0	48.3	46.9
Austria	EUR	355 004	367 998	365 998	82.7	80.3	78.6
Poland	PLN	1 453 468	1 531 804	1 581 178	51.3	48.1	48.4
Portugal 	EUR	280 500	279 141	279 976	121.9	112.4	110.1
Romania	RON	621 654	714 925	724 581	48.3	49.0	48.2
Slovenia	EUR	41 054	42 180	42 391	75.0	72.0	70.5
Slovakia	EUR	61 989	65 318	68 969	59.2	58.0	59.6
Finland	EUR	188 966	199 942	205 960	72.5	73.3	74.6
Sweden	SEK	1 926 714	1 940 219	1 897 639	33.6	31.8	30.7

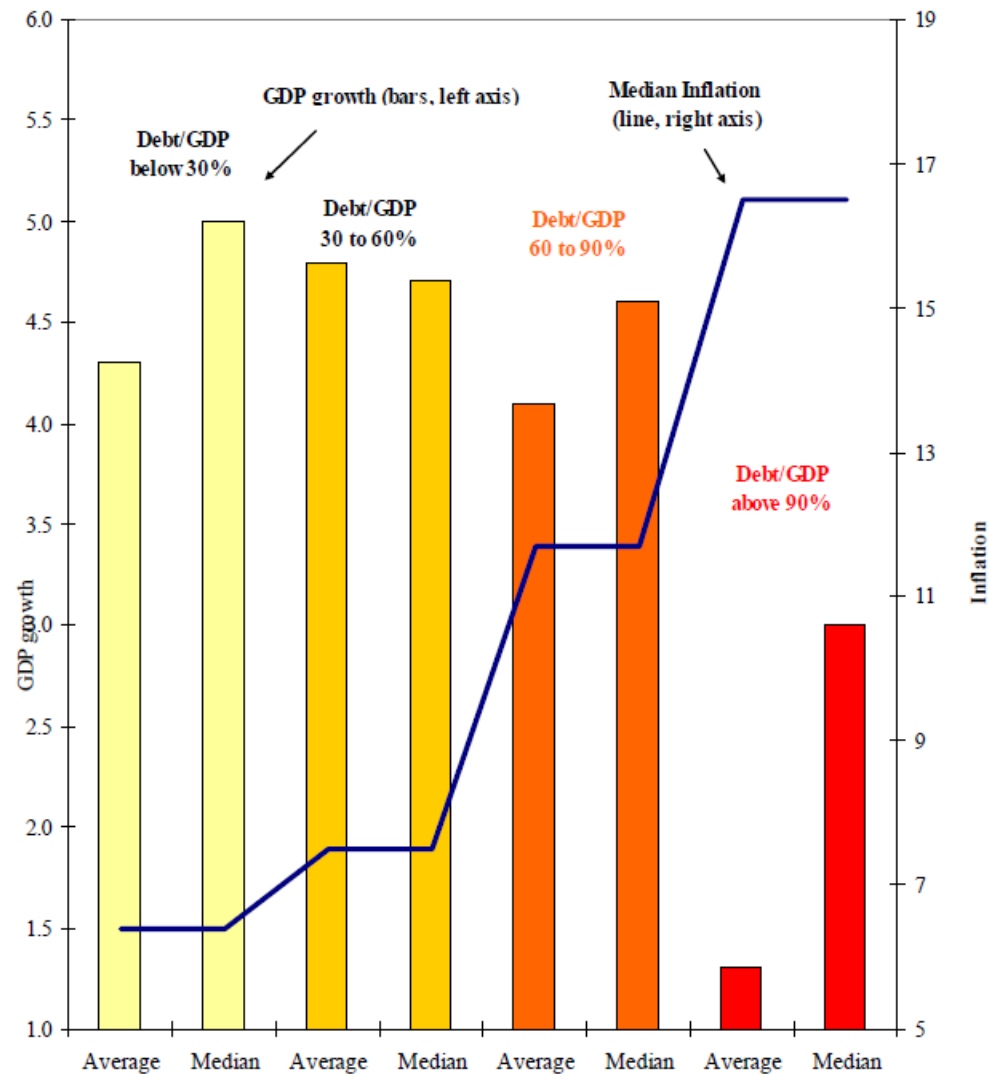
Dług publiczny
(kwota w walucie krajowej i % PKB)

Źródło:
Eurostat,
2023.

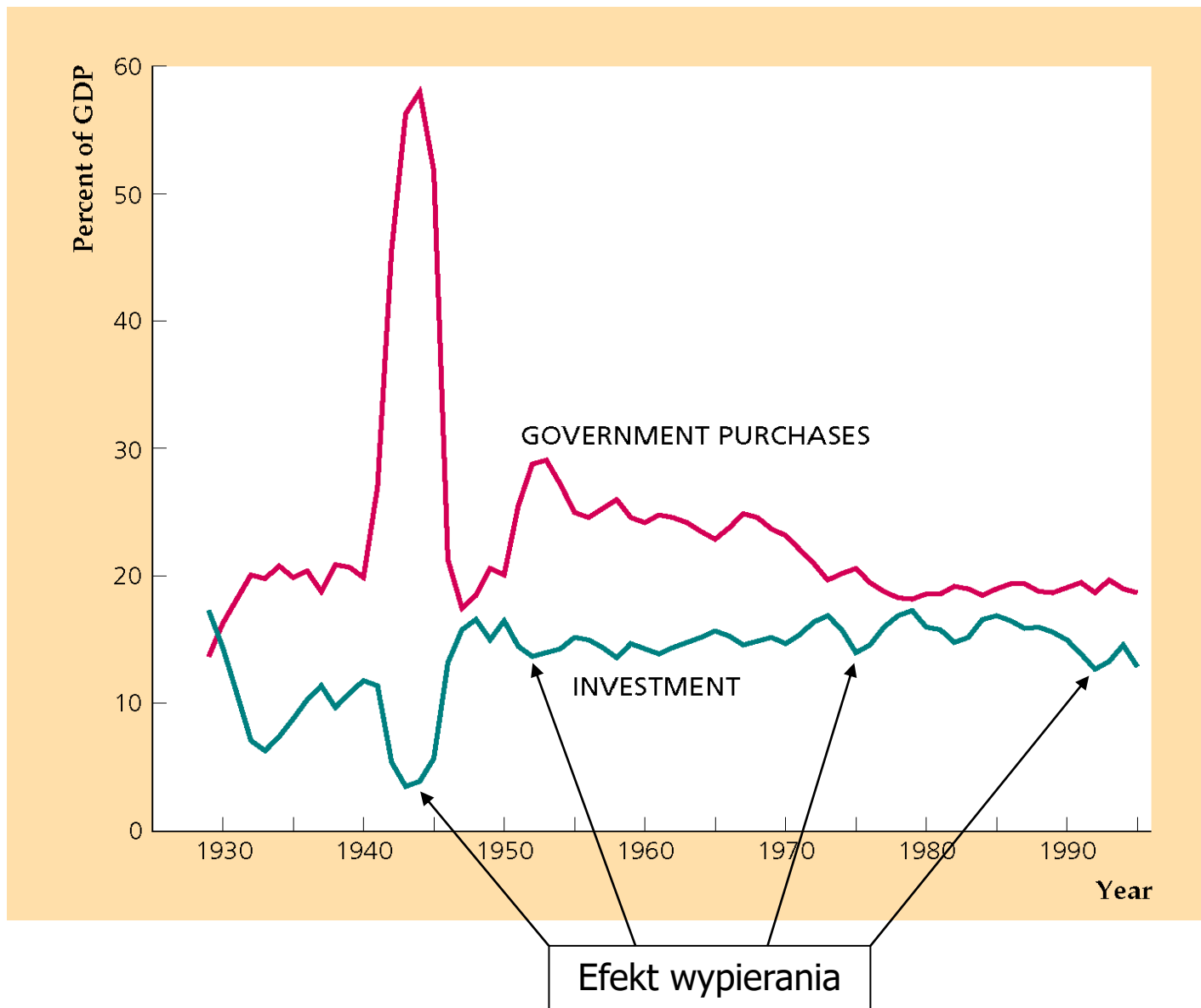
Dług publiczny a wzrost gospodarczy i inflacja

- wybrane rynki wschodzące, 1946-2009

Źródło: Reinhart i Rogoff, *Growth in a time of debt*, 2010.

Udział wydatków rządowych oraz inwestycji brutto w amerykańskim GDP, 1929–1995

Aktywa sektora bankowego w Polsce*, 2021

Aktywa	Wartość (w mld zł)
Aktywa ogółem	2572
Kredyty dla gospodarstw domowych	803
Kredyty dla przedsiębiorstw	386
Kredyty dla sektora rządowego i samorządowego	103
Instrumenty dłużne**	741

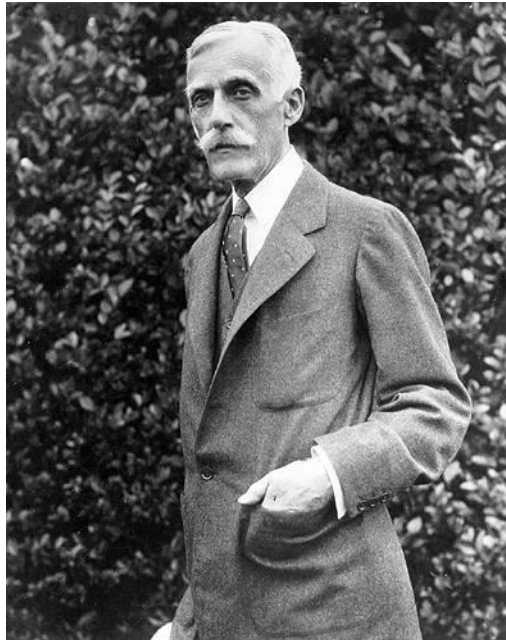
*wybrane pozycje

**Sektor instytucji rządowych i samorządowych 419 mld zł

Źródło: KNF, 2022.

Andrew Mellon o podatkach

*"Historia opodatkowania pokazuje, iż **podatki nadmierne nie są płacone**. Wysokie stawki w sposób nieunikniony wywierają presję na podatnika, zmuszając go do wycofania kapitału z produkcyjnych zastosowań i zainwestowania go w zwolnione z podatków papiery wartościowe lub znalezienia innych, zgodnych z prawem metod unikania realizacji podlegającego opodatkowaniu dochodu. W rezultacie źródła dochodu do opodatkowania wysychają".*

Andrew Mellon – sekretarz skarbu w rządzie republikanina Warrena G. Hardinga

Reforma Andrew Mellona

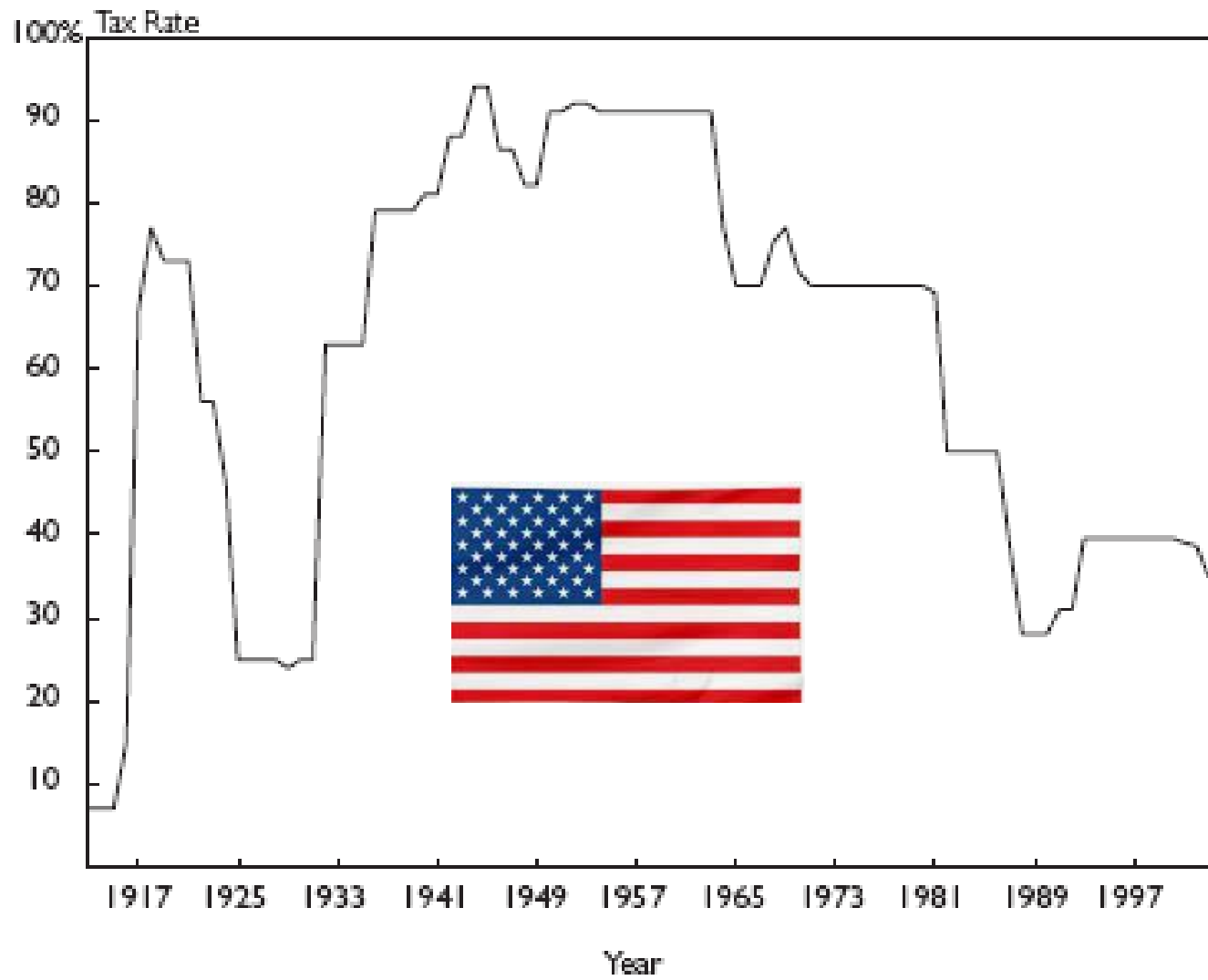
W 1921 zredukowano wszystkie stawki podatku dochodowego (w tym najwyższą z **73%** do **58%**); w czerwcu 1924 r. najwyższa stawka opodatkowania spadła do **46%** (a w latach 1926 i 1928 obniżano dalej stawki opodatkowania – najwyższa stawka od dochodów ponad 100 000 USD osiągnęła poziom **25%**).

Efekty: lata 20-te okresem boomu gospodarczego, nominalny PNB wzrósł z 69,6 mld do 103,1 mld \$; **realny PNB wzrósł o 54%** a produktywność o 66,5 %; produkcja przemysłowa podwoiła się.

The Top Marginal Personal Income Tax Rate, 1913-2003

(When applicable, top rate on earned and/or unearned income)

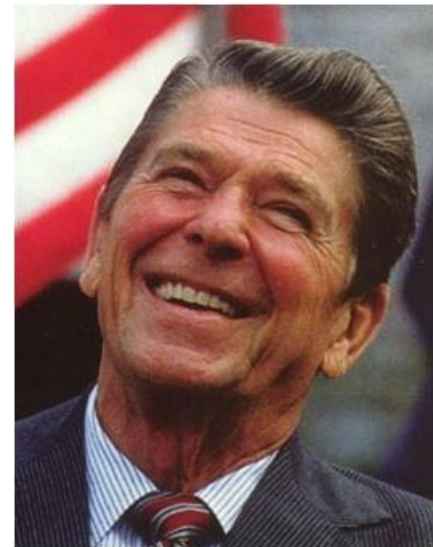
Source: Internal Revenue Service.

Kampania Reagana

Dla uzyskania poparcia elektoratu potrzebna była **oferta konkretnych korzyści dla całego społeczeństwa**. Redukcja podatków mogła stać się taką ofertą pod warunkiem, iż została by tak zaprojektowana, by nie była narażona na zarzut, iż jest „polityką dla bogaczy”. Zgłoszona przez Kempa i Rotha **propozycja powszechnej i równej, 30% obniżki podatku dochodowego** spełniała ten warunek.

Problem z redukcją podatków polegał na tym, iż według wszelkiego prawdopodobieństwa musiała ona spowodować wzrost deficytu budżetowego, co dla elektoratu Republikanów było trudne do zaakceptowania.

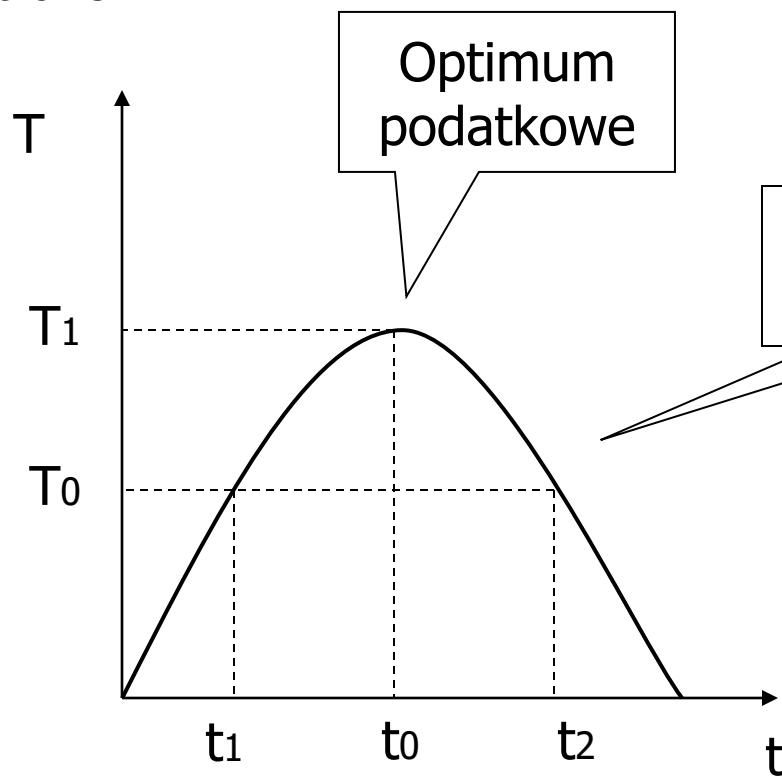
Źródło: Filipowicz L.: Amerykańska ekonomia podaży, 1992

Krzywa Laffera

Wpływy
podatkowe

Krzywa
Laffera

Stopa
podatkowa

Wpływ ustaw podatkowych na wielkość zobowiązań podatkowych w USA w latach 1981 –1986 (mld dol.)

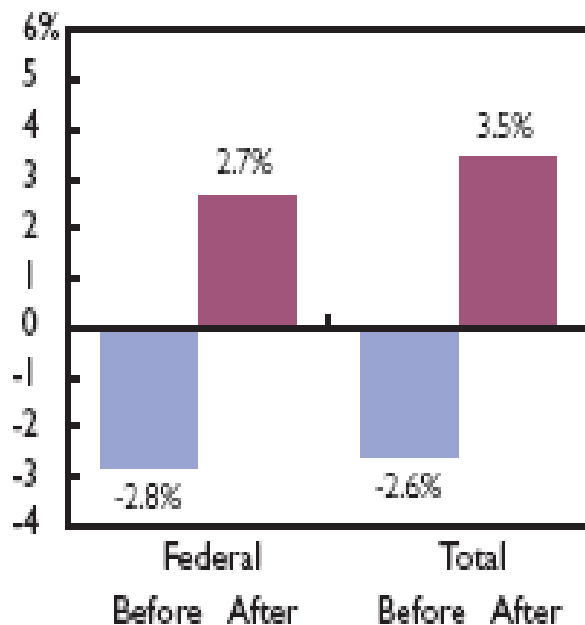
Wyszczególnienie	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Economic Recovery Tax Act of 1981	-8,9	-62,4	-111,3	-147,2	-190,8	-233,3
Tax Equity and Fiscal Responsibility Act of 1982	-	2,7	24,8	33,9	42,2	57,4
Tax Reform Act of 1984	-	-	-	3,8	12,8	20,2
Ogółem	-8,9	-59,7	-86,5	-109,5	-135,8	-155,7

Wskaźniki gospodarcze 4 lata przed i 4 lata po reformach podatkowych

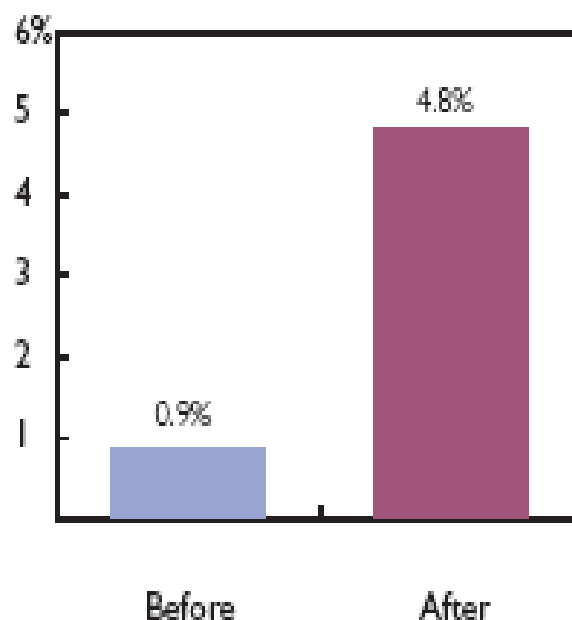
Before and After: Revenue, Output, and Employment

Annual average rate over four-year period before and four-year period after the tax cut

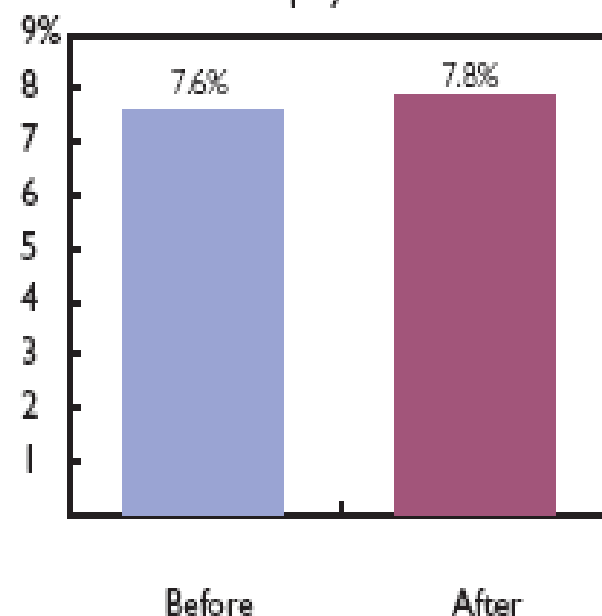
Real Income Tax Revenue Growth

Real GDP Growth

Unemployment Rate

Source: U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis, National Income and Product Accounts dataset.

Czasy Reagana, 1981-1989

Stopa wzrostu:

3,2% rocznie (w latach 1974-1981 2,8%, w latach 1989-1995 2,1%)

Mediana dochodów amerykańskich rodzin:

Wzrost z \$ 37,868 do \$ 42,049 (w latach 1974-1981 bez zmian, w latach 1989-1995 spadek o \$ 1,438)

Zatrudnienie:

17 mln nowych miejsc pracy /średnio 2 mln rocznie/

Inflacja:

1980 CPI = 13,5%, **1988 CPI = 4,1%**

Wzrost opodatkowania w 1993 r.

Individual Income Tax

Rodziny o dochodach:

powyżej 140 000 USD miały płacić podatek w wysokości 36%

powyżej 250 000 USD miały płacić podatek w wysokości 39,6%

wcześniej krańcowa stopa opodatkowania wynosiła 31%

Corporate Income Tax

wzrost z 34% do 35%

Polityka fiskalna B. Clintona

Clinton wprowadził w 1993 r. do systemu podatkowego IIT, gdzie istniały stawki 15%, 28% i 31% , nową stawkę 36% dla dochodów powyżej 140,000 USD w przypadku małżeństw i 115,000 USD dla osób samotnych oraz 39.6% dla podatników o dochodach powyżej 250,000 USD. CIT został podniesiony z 34% do 35%.

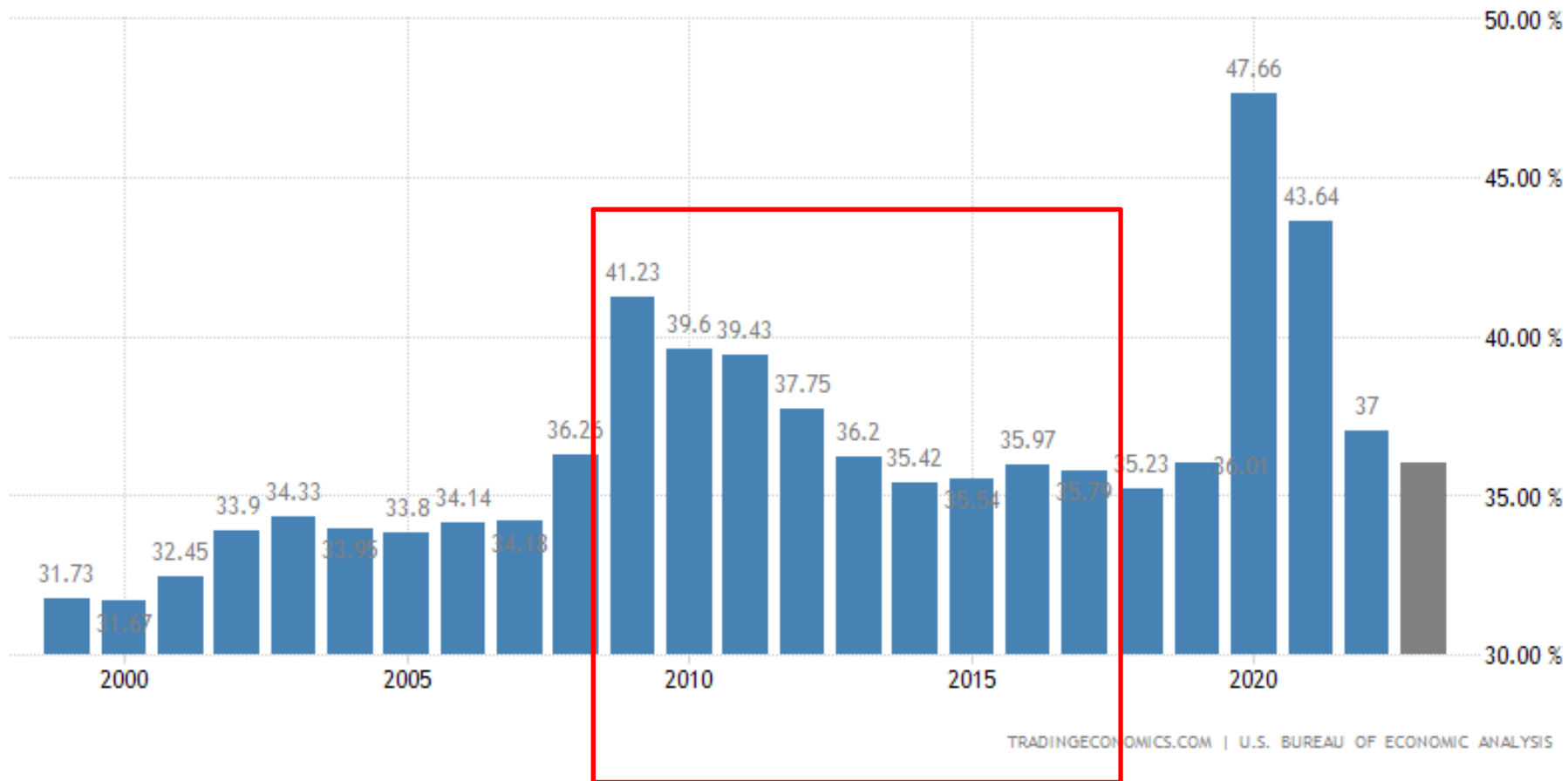
Wskaźnik	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stopa wzrostu GNP (%)	3,3	2,7	4,0	2,5	3,7	4,5	4,2	4,5	3,7
Stopa bezrobocia (%)	7.3	6.8	5.8	5.5	5.2	4.7	4.5	4.1	3.9
Inflacja (CPI) (%)	2,9	2,7	2,7	2,5	3,3	1,7	1,6	2,7	3,4
Wpływy budżetowe (mld \$)	1091	1155	1259	1351	1453	1579	1722	1828	2026
Wpływy budżetowe (% GDP)	17,5	15,7	18,1	18,5	18,9	19,3	20,0	20,0	20,9
Individual Income Tax (mld \$)	476	510	543	590	656	738	829	880	1005
Corporate Income Tax (mld \$)	100	118	140	157	172	182	189	185	207
Excise Tax (w mld \$)	46	48	55	58	54	57	58	70	69
Wydatki budżetowe (mld \$)	1382	1410	1462	1516	1561	1601	1653	1705	1789
Wydatki budżetowe (% GDP)	22,1	21,4	21,0	20,7	20,3	19,6	19,2	18,6	18,4
Saldo budżetu (mld \$)	-290	-255	-203	-164	-107	-22	+69	+126	+236
Saldo budżetu (% GDP)	-4,7	-3,9	-2,9	-2,2	-1,4	-0,3	+0,8	+1,4	+2,4
Dług publiczny (mld \$)	3000	3248	3433	3604	3734	3772	3721	3632	3410
Dług publiczny (% GDP)	48,1	49,4	49,3	49,2	48,5	46,1	43,1	39,8	35,1

Wskaźniki koniunktury, USA 2009-2017

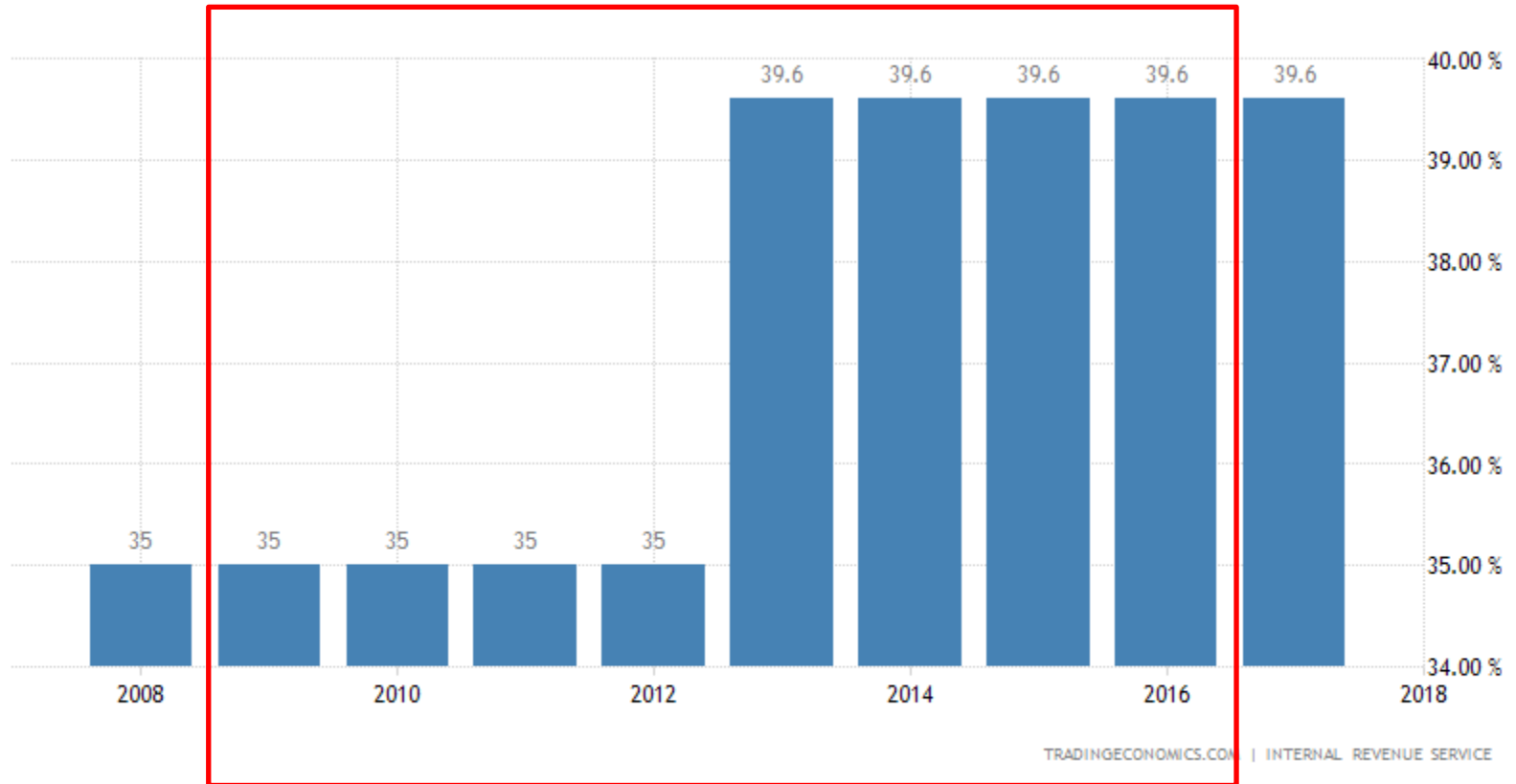
Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wzrost gospodarczy	-2,8	2,5	1,8	2,8	1,8	2,5	2,9	1,6	2,4
Stopa bezrobocia	9,4	9,8	9,1	8,1	7,4	6,2	5,3	4,9	4,4
Stopa zatrudnienia	67,6	66,7	66,6	67,1	67,4	68,1	68,7	69,4	70,1
Inflacja	-0,3	1,6	3,1	2,1	1,5	1,6	0,1	1,3	2,1
Saldo finansów publicznych / PKB	-7,2	-12,8	-12,2	-10,7	-9,3	-5,2	-4,6	-5,4	-4,3

United States Government Spending To GDP

Źródło: <https://tradingeconomics.com/united-states/>.

Krańcowa stopa opodatkowania dochodów osobistych (IIT) w USA

Źródło: <https://tradingeconomics.com/united-states/>.

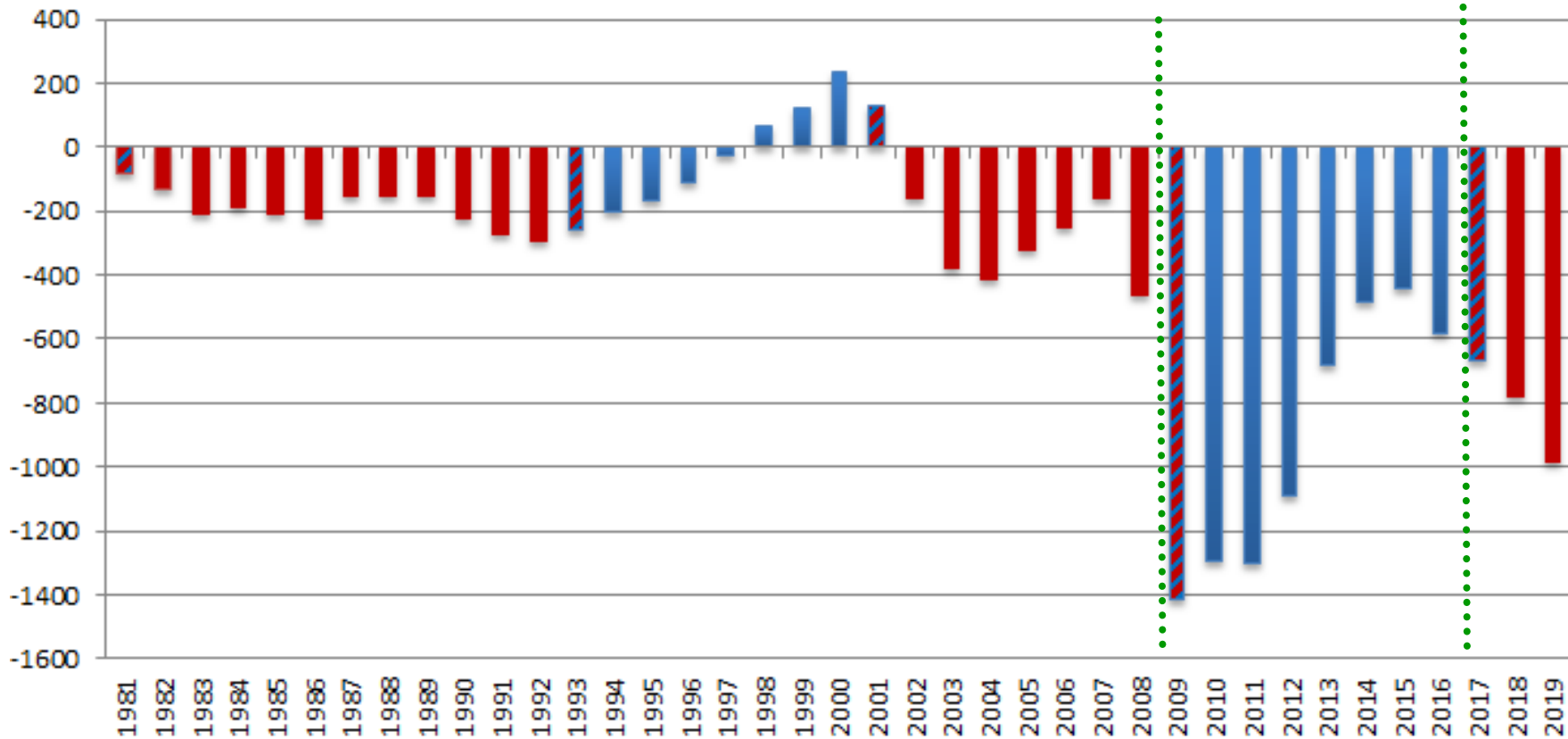
Stopa bezrobocia w USA

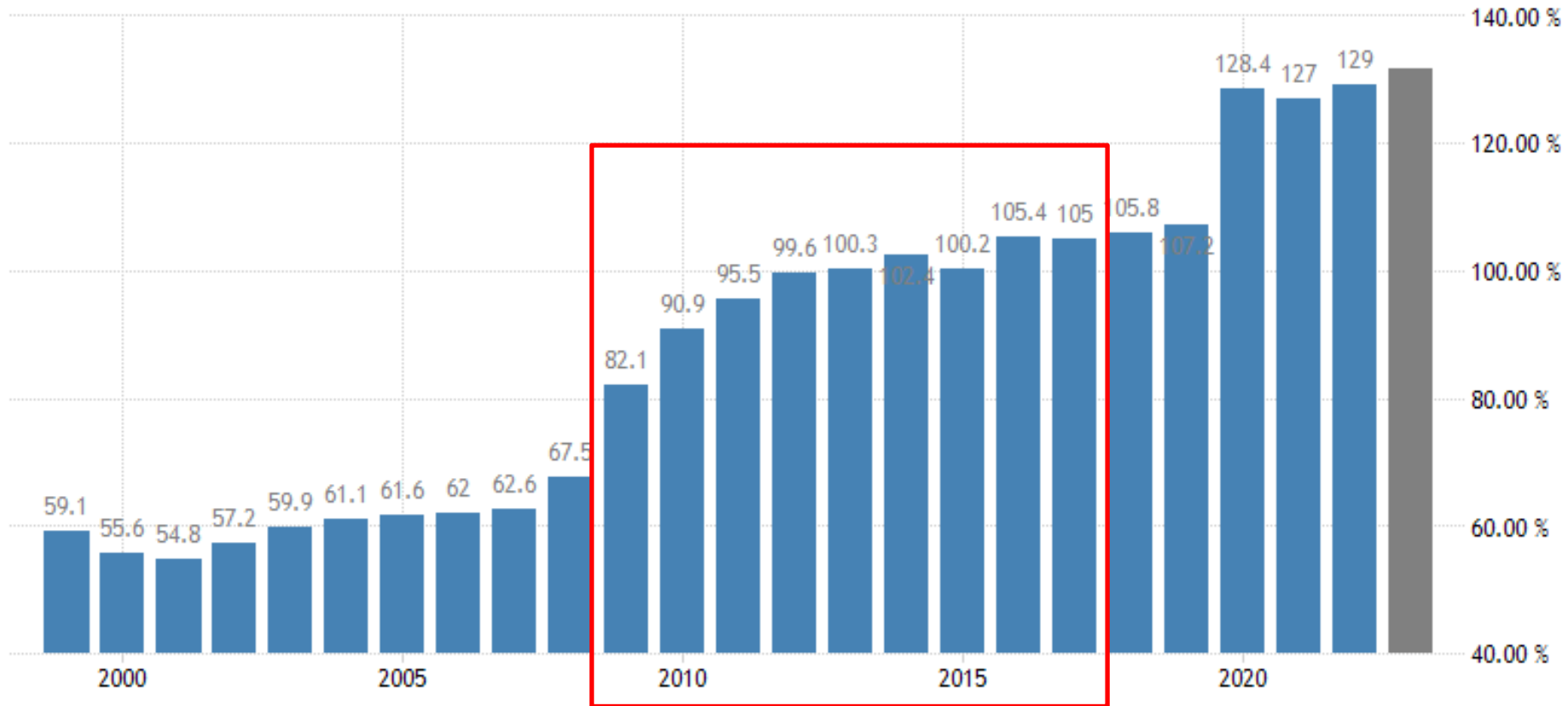
TRADINGECONOMICS.COM | U.S. BUREAU OF LABOR STATISTICS

Źródło: <https://tradingeconomics.com/united-states/>.

Deficyt budżetowy w USA, 1981-2019

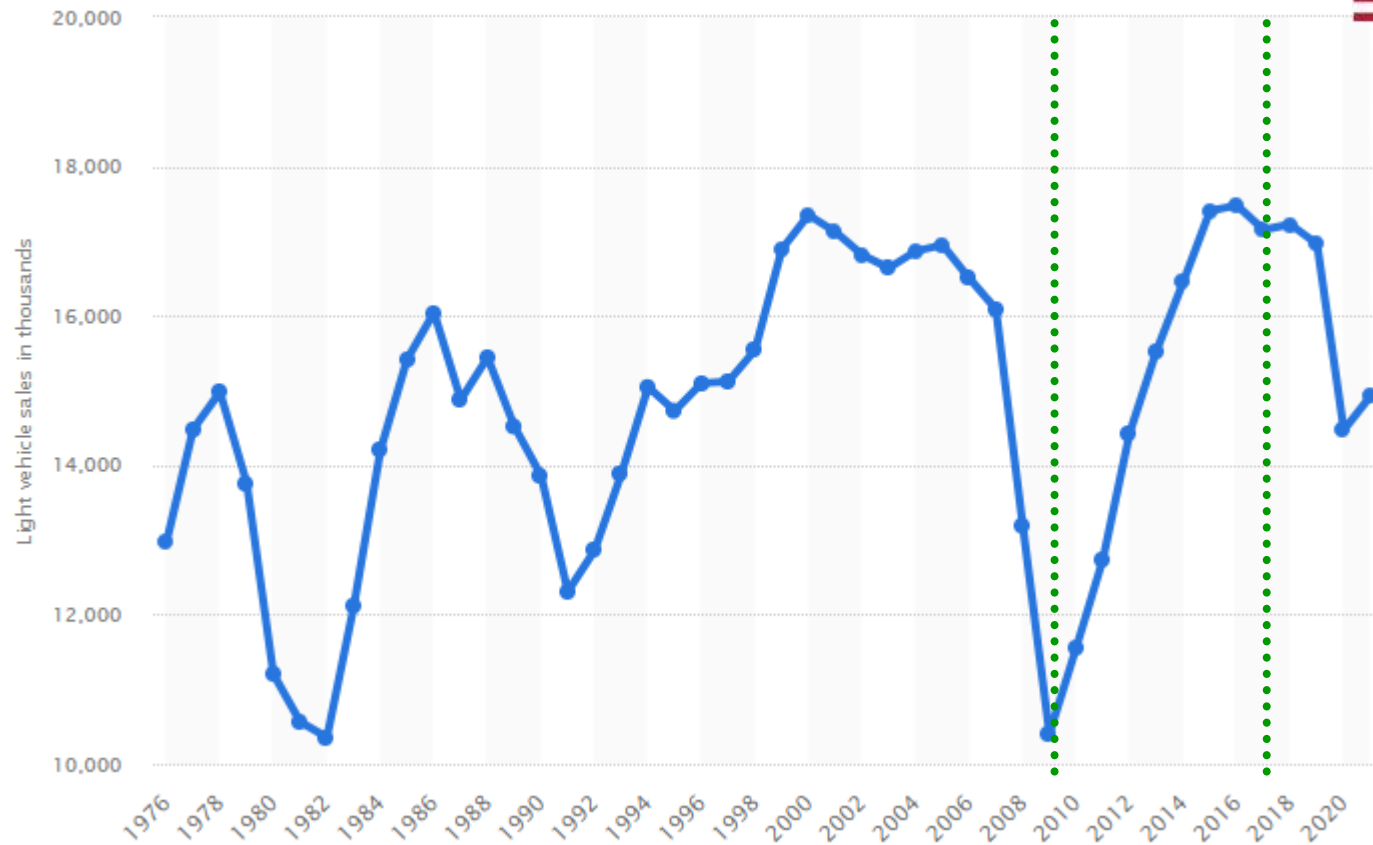

United States Gross Federal Debt to GDP

TRADINGECONOMICS.COM | OFFICE OF MANAGEMENT AND BUDGET, THE WHITE HOUSE

Sprzedaż nowych samochodów w USA

Wskaźniki koniunktury, Polska 2016-2021

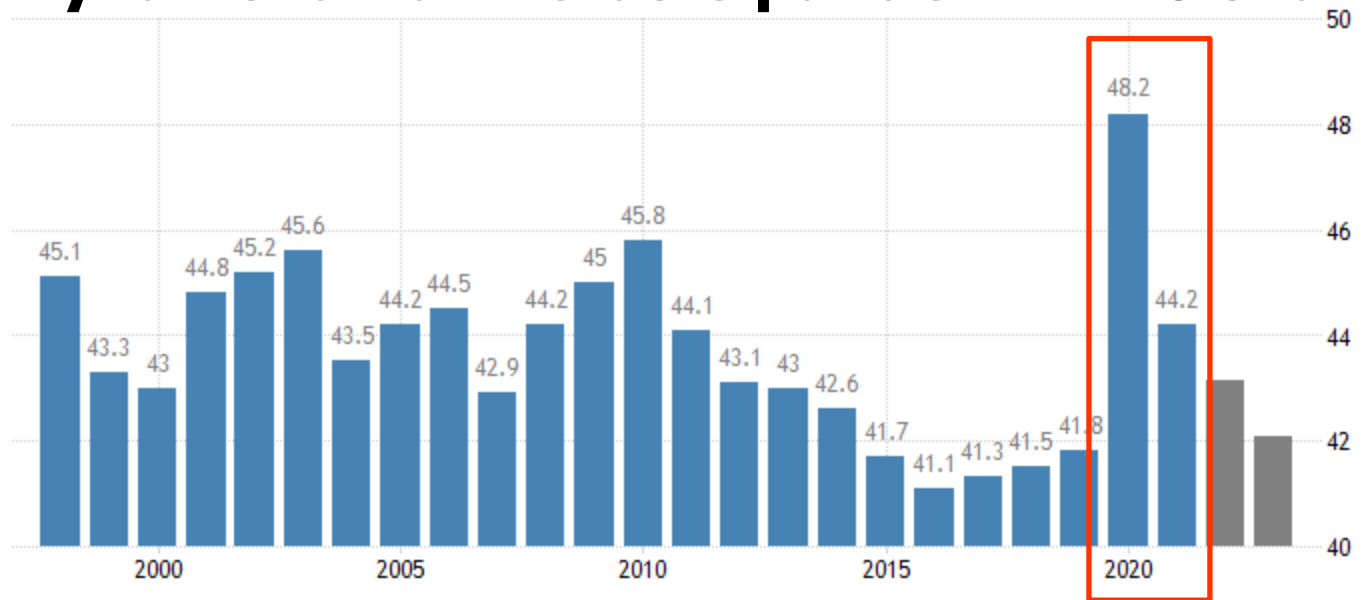

Wskaźnik	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wzrost gospodarczy	3,1	4,8	5,4	4,7	-2,0	6,9	5,3
Stopa bezrobocia	8,2	6,6	5,8	5,2	6,3	5,4	5,2
Pracujący w gospodarce	15 293	15 711	15 950	16 121	14 789	15 003	15 210
Inflacja	-0,6	2,0	1,6	2,3	3,4	5,1	14,4
Saldo finansów publicznych / PKB	-2,4	-1,5	-0,2	-0,7	-6,9	-1,8	-3,7
Dług publiczny / PKB	54,2	50,6	48,8	45,6	57,2	53,6	49,3
Stopa referencyjna NBP	1,50	1,50	1,50	1,50	0,10	1,75	6,75
Zmiana podaży pieniądza	9,6	4,6	9,2	8,3	16,4	8,9	5,4

Źródło: GUS, 2023.

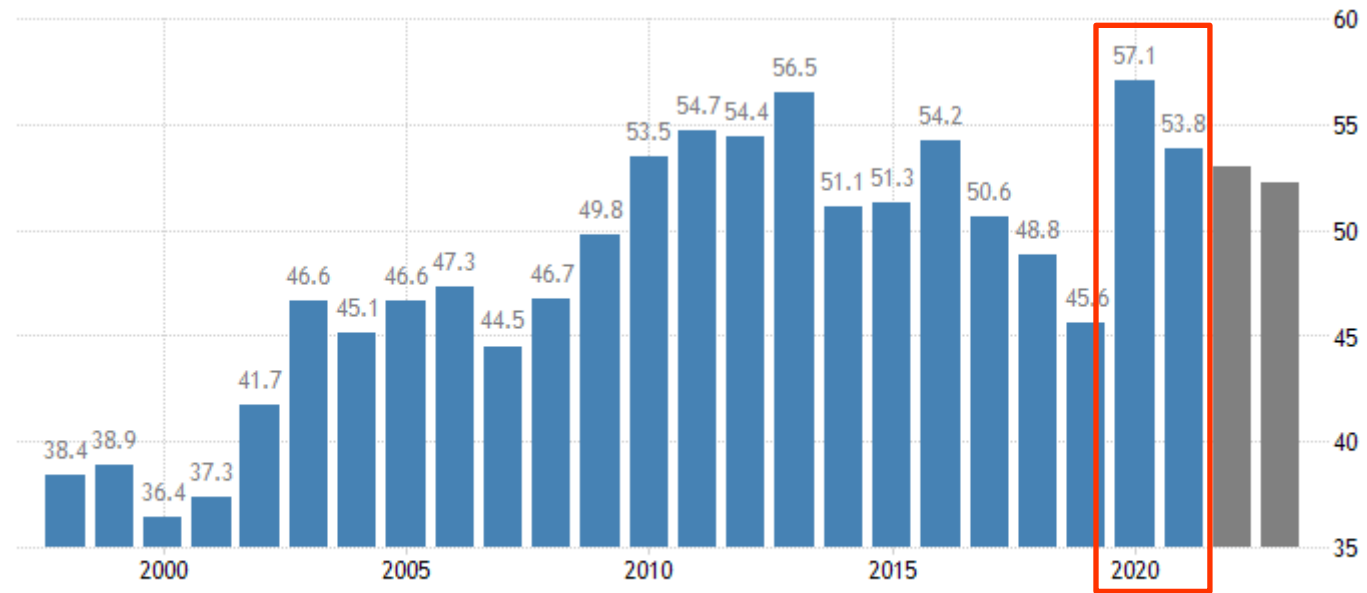
Polityka fiskalna w czasie pandemii - Polska

Poland
Government
Spending
to GDP

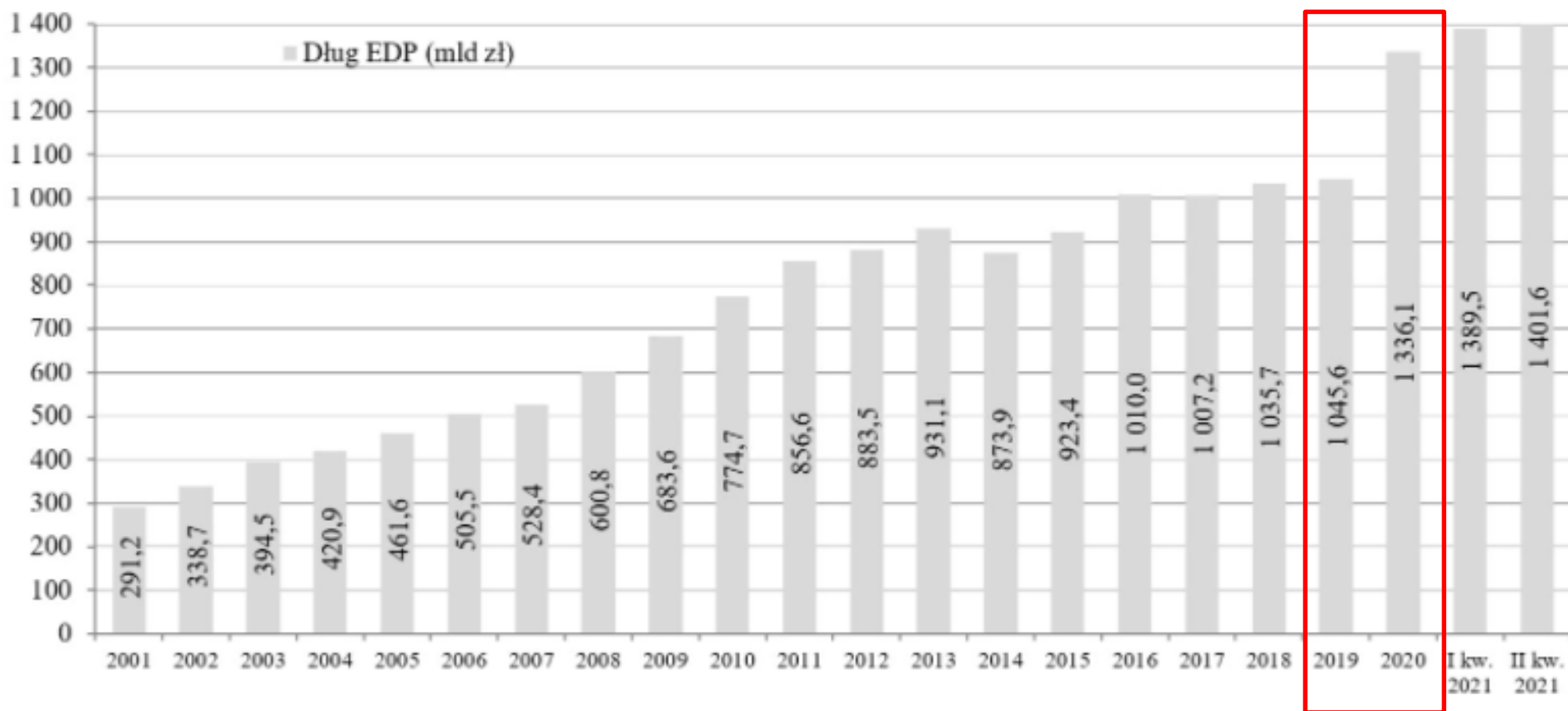
TRADINGECONOMICS.COM | EUROSTAT

Poland
Government
Debt to GDP

TRADINGECONOMICS.COM | CENTRAL STATISTICAL OFFICE OF POLAND (GUS)

Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (dług EDP)

Źródło: www.gov.pl/web/finanse/zadluzenie-sektora-finansow-publicznych

Prognozy długu publicznego i kosztów obsługi długu SP, 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
1. Dług Skarbu Państwa			
a) w mld zł	1 238,5	1 352,4	1 614,2
- krajowy	949,8	1 052,8	1 246,0
- zagraniczny	288,7	299,6	368,1
b) w relacji do PKB	40,4	39,3	42,8
2. Państwowy dług publiczny			
a) w mld zł	1 209,5	1 346,8	1 602,3
b) w relacji do PKB	39,4	39,1	42,5
3. Kwota, o której mowa w art. 38a pkt 3 ustawy o finansach publicznych**			
a) w mld zł	1 090,0	1 280,9	1 552,7
b) w relacji do PKB	35,5	37,2	41,2
4. Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych			
a) w mld zł	1 512,2	1 697,1	2 041,9
b) w relacji do PKB	49,3	49,3	54,2
5. Wydatki z tytułu obsługi długu Skarbu Państwa (kasowo)***			
a) w mld zł, w tym:	32,7	62	66,5
- długu krajowego	27,7	54,7	57,0
- długu zagranicznego	5,0	7,3	9,5
b) w relacji do PKB	1,07%	1,80%	1,76%

Źródło: Ministerstwo Finansów, Strategia zarządzania długiem 2024-2027.